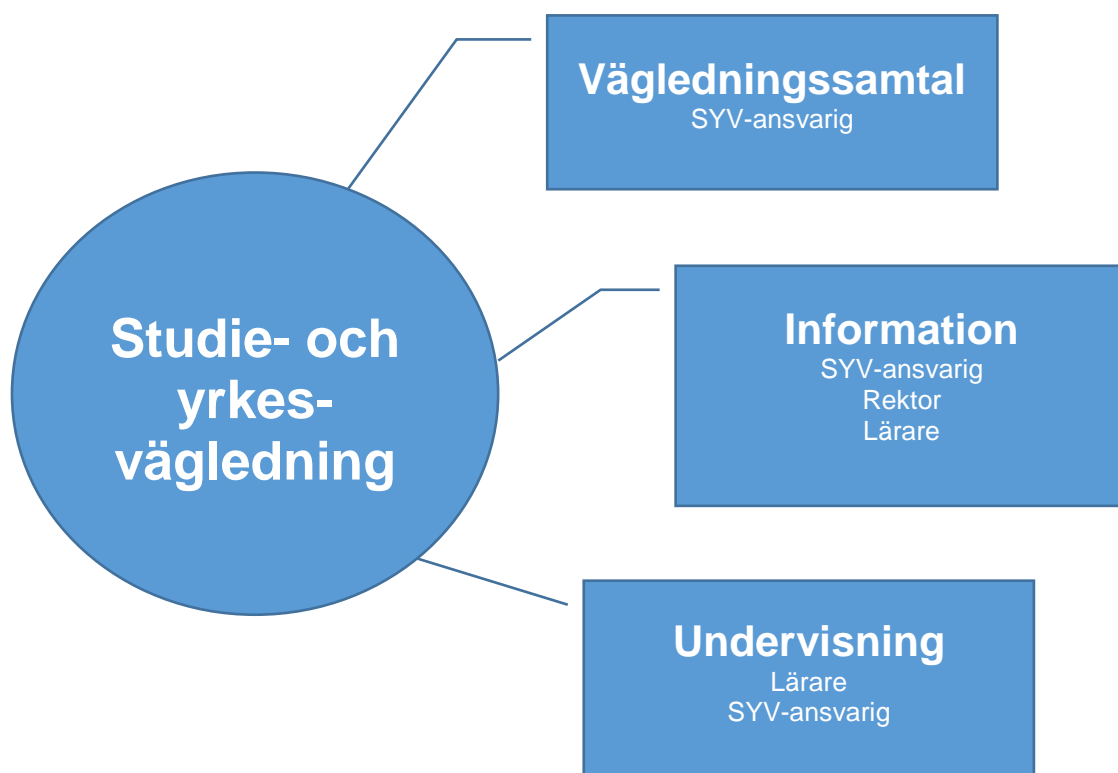

PM

Underlag vid planering av studie- och yrkesvägledning på folkhögskola

Varför ett PM om SYV?

I flera år har ett nätverk av SYV-ansvariga på folkhögskolor träffats på en årlig fysisk konferens. Däremellan har kommunikationen i nätverket främst förts först i en digital konferens på Folkbildningsnätet, SYV-frågor och sedan i en sluten grupp på Facebook ”SYV på folkhögskola”.

Vägledarnätverket är öppet för alla oavsett utbildning och tjänst och därmed har nätverket inte någon självklar gemensam referensram som grund och inte heller något gemensamt vokabulär för vad studie- och yrkesvägledning är.

Varje folkhögskola är unik och utvecklar sitt eget innehåll och egna arbetsformer. Studie- och yrkesvägledningen har därmed utformats mycket olika på olika skolor både vad gäller innehåll och organisation. Behovet av en gemensam referensram för studie- och yrkesvägledning på folkhögskolor är ändå stort. Speciellt sedan den 1 juli 2017 då tillgång till studie- och yrkesvägledning för studerande på allmän kurs blivit ett statsbidragsvillkor.

Detta PM är ett försök att fylla behovet av underlag och stöd:

- dels i arbetet och diskussionerna inom vägledarnätverket,
- dels vid planering av vad studie- och yrkesvägledningen ska innehålla och hur den ska utformas på folkhögskolorna.

Grunden till detta PM sammanställdes vid ett antal möten med deltagare i ”Nätverket för de SYV-ansvariga på folkhögskola” under åren 2007/2008. Tanken var att det skulle vara ett levande dokument. Det har därför kontinuerligt uppdaterats och reviderats av Folkhögskolornas informationstjänst. Synpunkter och tillägg mottas gärna till info@sverigesfolkhogskolor.se

Innehåll:

- Vad är studie- och yrkesvägledning?
- Syftet med studie- och yrkesvägledning
- Vad innebär vägledning på folkhögskola?
- Vilka arbetsuppgifter kan ingå?
- Hur kan vi arbeta med studie- och yrkesvägledning?
- Hur kan studie- och yrkesvägledning utvärderas?
- Problemställningar och gränsdragningsfrågor

Vad är studie- och yrkesvägledning?

Definition av vägledning i snäv bemärkelse:

En definition lyder: ”Personlig vägledning, enskilt eller i grupp, och de med dem förbundna aktiviteterna. Den interaktionsprocess som bedrivs inom en skola/organisation/institution där en professionell vägledare hjälper enskilda individer att utifrån sina unika problemställningar lösa/hantera problem inför val av utbildning, yrke, arbete och livsform”. (Gunnel Lindh 1992)

Definition av vägledning i vid bemärkelse:

En definition lyder: ”Hela den verksamhet som respektive skola/organisation/institution erbjuder som förberedelse för framtida val av utbildning, yrke, arbete och livsform i vilket vägledaren har visst ansvar.

En verksamhet som syftar till att individen ska bli medveten om sig själv, medveten om sina möjligheter, lära sig fatta beslut samt lära sig handskas med övergångar från en fas till en annan”. (Gunnel Lindh 1992)

Definitionen av vägledning i Europeiska rådets resolution

The definition of guidance as referring to a continuous process that enables citizens at any age and at any point in their lives:

- to identify their capacities, competences and interests,
- to make educational, training and occupational decisions and
- to manage their individual life paths in learning, work and other settings in which those capacities and competences are learned and/or used.

Guidance covers a range of individual and collective activities relating to information-giving, counselling, competence assessment, support and the teaching of decision-making and career management skills.

Syftet med studie- och yrkesvägledning på folkhögskola

- Att ge studerande stöd vid olika brytpunkter i livet, främst vid övergång mellan olika skolformer eller från studier till arbete, men också vid omställningar från arbete till annat arbete eller studier.
- Att ge de studerande förutsättningar att styra och planera sin utbildnings- och karriärväg så att den överensstämmer med dennes livsmål, hjälpa individen att vidga perspektiv; dvs att vidga sin referensram av möjliga yrken/arbetsområden, vidga synen på sin egen förmåga och därmed möjligheterna att förverkliga sig själv.
- Att ge presumtiva studerande kunskap om alternativet folkhögskola så att de gör ett väl underbyggt och medvetet val.

Vad innebär vägledning på folkhögskola?

- **Intern vägledning** till studerande t ex vägledningssamtal, individuell studieplanering, utbildningsinformation, regelverket kring behörighets- och tillträdesfrågor, intygsfrågor, stöd till studerande med särskilda behov, studieekonomifrågor och arbetsmarknadskunskap,
- **Extern vägledning** till presumtiva studerande (t ex att ge information om folkhögskolan, vägledningssamtal, antagning, behörighetsprövning).

Vilka arbetsuppgifter kan ingå?

Arbetsuppgifterna kan variera och anpassas efter vilka kurstyper som skolan har (allmän kurs, olika särskilda kurser etc) och studerandegruppernas olika behov. Det gäller att utnyttja hela folkhögskolans potential som stöd och ram för vägledningsprocessen och att anlägga ett helhetsperspektiv på individen. Väv därför metodiskt in hela folkhögskolans verksamhet i vägledningsplanen. Tänk alltså både på vägledning i snäv och i vid betydelse när ni gör en årsplanering över vilka moment som den studerande ska erbjudas under tiden på folkhögskolan:

Information: att genusmedvetet, kulturmedvetet och kompensatoriskt informera om yrken och utbildningar, informera om den egna folkhögskolan och göra informationen tillgänglig på webb och/eller intranät.

Undervisning: arbetslivskunskap, arbetsmarknadskunskap, utbildningsväsende, studiebesök, gästföreläsare, mässdeltagande, praktik, förberedelser inför högskoleprovet, informationssökning och kunskaper i kritisk granskning, skriva CV, jobbsökarkunskaper

Vägledning: individuella vägledningssamtal ansikte mot ansikte eller via telefon, nätet eller e-post, fokus på vägledning om studier och yrkes- och arbetsområden men kan också inkludera frågor om skolsituation, motivation, närvaro, studieteknik, studieekonomi och studieresultat. Grupp vägledning. Stöd till studerande som avbryter.

- **Studieplanering.** Vem upprättar studieplanen tillsammans med den studerande? Hur och när följs de upp?
- **Antagningsarbete, behörighetsbedömningar**
- **Uppföljning av före detta studerande.**
- **Handledning och samverkan med annan personal** i t ex behörighetsfrågor, urvalsfrågor, utvecklingssamtal, studieplanering etc.
- **Nätverkande** med andra fhsk-SYV, vägledare inom andra skol- och utbildningsformer lokalt/regionalt, arbetsförmedling, försäkringskassa, näringsliv, myndigheter.
- **Uppsökande verksamhet** genom att försöka nå dem som inte själva efterfrågar utbildning.

Mätbara mål

För att få vägledningsverksamheten tydlig och utvärderingsbar så är det bra att försöka formulera konkreta och mätbara mål. Några exempel:

- Varje antagen studerande på allmän kurs ska ha en studieplan där det klart framgår hur planeringen ser ut för att nå de kunskaper och den behörighet som är målet med studierna.
- Varje studerande ska erbjudas X antal vägledningssamtal (allmän kurs, särskild kurs).
- Varje studerande ska ha tillgång till datorstöd för vägledning/information.
- Varje studerande på allmän kurs ska erbjudas besök på/besök av högskola/yrkeshögskola/annan folkhögskola/yrkesvux i närområdet.
- Varje kursgrupp ska erbjudas stöd inför högskoleprovet.
- Varje kursgrupp ska erbjudas X antal lektioner med utbildningsinformation.
- Varje kursgrupp ska erbjudas X antal lektioner med arbetsmarknadskunskap.
- Varje kursgrupp ska erbjudas X antal studiebesök på lokalt näringsliv.
- Varje år ska samtliga avgångsstuderande från året före följas upp.

Hur kan vi arbeta med studie- och yrkesvägledning?

Metoder

Det finns en rad användbara professionella metoder för vägledare att välja att arbeta med - konstruktivistisk metod, lösningsfokuserad metod, livsvägledning, karriärcoachning, motiverande samtal etc.

Utgångspunkter för metodplaneringen kan vara:

- **Insikt - Här är jag!** Vem är jag och var är jag; kunskap om mig själv, kartläggning.
- **Utsikt - Hit vill jag!** Min omvärld; olika alternativ, vidga perspektiv, genus-, klass- och kulturmedveten vägledning. Relationen mellan mig och mina valalternativ.
- **Framsikt - Hur gör jag?** Valkompetens, fatta beslut, handlingsplan, genomföra/handla.

Verktyg och material

Skapa gärna en inspirerande informationshörna på skolan med tillgång till dator, tryckt material mm. Det finns en rad användbara verktyg och webbplatser att använda både för den studerande, för vägledaren och gemensamt i vägledningssituationen.

Ekonomi och resurser

Studie- och yrkesvägledning sker i en kontinuerlig process och är en verksamhet som kräver resurser. Nyckeltal för vad som är en lämplig omfattning av en vägledartjänst på en folkhögskola finns inte. Detaljerad beskrivning av statsbidragsvillkoret finns inte heller. Inte heller för det övriga skolväsendet. (Men läs gärna Skolverkets ”Allmänna råd för arbetet med studie- och yrkesvägledning” som inspiration.)

Resursens storlek beror på vilka mål man sätter upp för verksamheten och vilka arbetsuppgifter man vill fylla verksamheten med. Vad är den minsta resurs man kan ha för att kunna upprätthålla kvalitet och uppfylla statsbidragsvillkoret? Ju mindre resurs desto hårdare prioritering krävs - de studerande som efterfrågar vägledning mest kanske till en del kan klara sig själva med enbart visst stöd, medan de som behöver vägledning mest kanske är de som inte självmant efterfrågar den utan måste sökas upp.

Det är viktigt att studie- och yrkesvägledningen utförs och/eller handleds av kompetent personal. Om utbildad studie- och yrkesvägledare inte finns på skolan blir behovet av handledning, fortbildning och kompetensutveckling än viktigare. Om inte detta kan tillgodoses så kan det vara bättre att köpa extern vägledningstjänst. Men även då finns stort behov av handledning av den externa studie- och yrkesvägledaren kring allt som rör själva utbildningsformen folkhögskola, t ex hur fungerar skolan, behörighetsintygandet på Allmän kurs, studieomdömessättningen och de studeranderättsliga frågorna.

Kompetensutveckling

Det krävs kontinuerlig kompetensutveckling/omvärldsbevakning för att kunna upprätthålla kvalitet på SYV-arbetet oavsett om man har en professionell vägledare eller inte.

Kompetensutveckling kan innebära t ex kunskap om aktuell forskning kring vägledningens teori och praktik, omvärlds- och arbetsmarknadsbevakning, tillgång till olika utbildningsmyndigheters information, deltagande på informationsdagar anordnade av UHR, MYH, CSN och högskolorna, regionala vägledningsfortbildningar, SYV-FHSK:s årliga nätverkskonferens, Sveriges Vägledarförenings rikskonferens etc.

Hur kan studie- och yrkesvägledningen utvärderas?

Kvalitetskriterier och utvärderingsmetoder Några exempel:

- Är studie- och yrkesvägledningen synligt i skolans ordinarie kvalitetsarbete? Finns det där några kvalitetskriterier relaterade till vägledning? (Se Mätbara mål.)
- Finns det en plan för vägledningen med syfte, mål och arbetsuppgifter? Är planen relaterad både till vägledning i snäv bemärkelse och till vägledning i vid bemärkelse?
- Vilka är involverade i vägledningsarbetet, hur ser ansvarsfördelningen ut mellan rektor, SYV-ansvarig, undervisande personal, övrig personal?
- Vilka kursmoment ingår i vägledningsplanen? Hur har arbetsmarknads-, arbetslivs- och yrkesinformation integrerats i undervisningen?
- Hur stor är vägledarens tjänstgöringsomfattning i relation till antal studerande?
- Hur många vägledningssamtal har genomförts? Vad har erbjudits, vad har utnyttjats? (Se Mätbara mål.)
- Finns det en tydlighet och transparens i skolans information och arbetssätt vad gäller antagning, studieplanering, behörighetsgivning, studieomdömessättning?
- Hur många studerandeavbrott har man haft under året? Har dessa följts upp? Vilka åtgärder har vidtagits för att minska avbrotten?
- Har uppföljning genomförts vad gäller f.d. studerande? Vad gav det för resultat? En uppföljning kan bestå av kvantitativa resultat vad gäller fortsatta studier/arbete och kvalitativa vad gäller upplevelser; d.v.s. hur nöjda är de studerande.

Problemställningar och gränsdragningsfrågor

Etik

För övergripande stöd i etiska frågor hänvisas till Sveriges Vägledarförenings Etiska deklARATION och etiska riktlinjer, www.vagledarforeningen.org.

Gränsdragningsfrågor

Det är viktigt att man vid planeringen av studie- och yrkesvägledningen diskuterar vissa gränsdragningsfrågor. Var går gränsen för vilka arbetsuppgifter som ingår i vägledningssupdraget i snäv betydelse och var kan det uppstå intressekonflikter?

- Går vägledning och marknadsföring att förena? (Vägledaren eftersträvar en förtroendefull relation vilket kan missbrukas i en rekryteringssituation.)
- Går vägledning och kurativt arbete att förena? (Var går gränsen till terapi?)
- Går vägledning och undervisning att förena? (Relationen vägledare/vägledd kan bli rubbad om den vägledd hamnar i beroendeställning inför studieomdömessättning.)
- Vem kan agera som den studerandes försvarsadvokat när det uppstår en konflikt mellan skola och studerande?